

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΡΥΦ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΩΣ ΑΣΤΙΚΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Βασίλειος Οἰκονομίδης ἦταν μία ἀπὸ τὶς πιὸ ἐμπνευσμένες προσωπικότητες τῆς νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ δικαστικοῦ κλάδου στὴν Ἑλλάδα τοῦ προπερασμένου αἰώνα· ἕνας νομικός, τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργο θεωρεῖται καὶ σήμερα ἀξεπέραστο. Τὸ ἔργο του αὐτὸ τὸν ἔχει καθιερώσει στὴ συνείδηση τῶν Ἑλλήνων νομικῶν ὡς ἕναν ἀπὸ τοὺς βασικοὺς θεμελιωτὲς τοῦ σύγχρονου ἑλληνικοῦ δικαίου, ὡς «τὸν πρῦταν τῶν σύγχρονων νομομαθῶν»¹. Δικαίως παραλληλίζεται ἡ προσφορά του στὴ διαμόρφωση ἑλληνικῆς νομικῆς σκέψης μὲ ἐκείνη τῶν Windscheid καὶ Ihering στὸ γερμανικὸ δίκαιο². Θὰ ἀρεθοῦσε, ἴσως, νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι ὁ ἔρος «δικαιοπραξία» διαπλάσθηκε ἀπὸ τὸν Οἰκονομίδη γιὰ νὰ καταδειχθεῖ, ἀπ' αὐτὸ καὶ μόνον, τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς του στὴ διάπλαση τοῦ δόγματός τοῦ δικαίου μας καὶ εἰδικότερα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Κατὰ τὸν Παναγιώτη Ζέπο³, ὁ Οἰκονομίδης ἦταν καὶ παρέμεινε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ὁ μέγας σοφός, ὁ βαθὺς μελετητὴς τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ὁ ἀπαράμιλλος συγγραφέας, ὁ κατ' οὐσίαν δημιουργὸς τῆς ἑλληνικῆς νομικῆς γλώσσας, ὁ τέλειος γνώστης τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν συστηματικὸς καὶ εὐμέθοδος νομοδιδάσκαλος.

Ἡ προσφορά τοῦ Βασιλείου Οἰκονομίδη στὴν ἑλληνικὴ ἐπιστήμη εἶναι πολὺπλευρὴ καὶ πολυεπίπεδη, ἀφοῦ ὑπῆρξε διάκονος τόσο τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖο καὶ πραγματικὰ ἀγάπησε, ὅσο καὶ τοῦ ἀστικοῦ δικονομικοῦ δικαίου, στὴ μελέτη καὶ διδασκαλία τοῦ ὁποῖου ὀδηγήθηκε μὲν ἀπὸ τὶς περιστάσεις, κατόρθωσε ὁμως νὰ παραδώσει τέτοιας ποιότητας ἔργο, ὥστε δικαίως νὰ ἀποκληθεῖ ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους «πατέρας» τῆς Πολιτικῆς

1. Γ. Καλλισπέρης, *Εἰκόνες συγχρόνων ἀνδρῶν, Βασίλειος Οἰκονομίδης*, Ἀθῆναι 1895, σ. 14.

2. Ν. Δημητρακόπουλος, *Νομικαὶ ἐνασχολήσεις Β'*, Ἀθῆναι 1912: Ὁ Οἰκονομίδης, σ. 27 ἐπ.11· Ἄνδρ. Γαζῆς, *Πρόλογος στὴν ἀνατύπωση τῶν «Γενικῶν Ἀρχῶν» τοῦ Οἰκονομίδη*, Ἀθῆνα 1986.

3. Π. Ζέπος, «Βασίλειος Οἰκονομίδης», *Γορτυνιακά*, 1978, σ. 97.

Δικονομίας. Ὁ Οἰκονομίδης ὑπῆρξε ὁμῶς ταυτόχρονα καὶ μία ἀπὸ τὶς λαμπρότερες μορφές τοῦ δικαστικοῦ κλάδου τῆς ἐποχῆς του, φθάνοντας μέχρι καὶ τὸν βαθμὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, θέση ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπεχώρησε οἰκειοθελῶς γιὰ νὰ ὑπηρετήσει ὡς Δικαστικὸς Σύμβουλος τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Στὴ μελέτη αὐτὴ θὰ ἀναφερθῶ στὸ ἔργο τοῦ Β. Οἰκονομίδη ὡς ἀστυκολόγου (ἢ ὡς ρωμαῖστοῦ). Ἀναπόφευκτα ὁμῶς θὰ ἀναφερθῶ καὶ στὸν Οἰκονομίδη ὡς ἄνθρωπο, ἀφοῦ ἡ σκιαγράφηση τῆς εἰκόνας ἑνὸς πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοήσει τὴν ἀνθρώπινη πλευρὰ τοῦ ἐπιστήμονα.

Ὁ Γεώργιος Καλλισπέρης, Ὑφηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου τὸ 1895, ἔγραφε⁴:

Ἡ ἀνάμνησις, νεκρῶν, οἷος ὁ Οἰκονομίδης δύναται νὰ ἀνορθωθῆ ὀλόκληρος πρὸ τῶν μεταγενεστέρων. Οἱ ἄνδρες τοῦ ἀναστήματός του δὲν ἔχουσιν ἀνάγκη προσθέτου ὕψους... Ἐπὶ τοῦ τάφου ἀνδρὸς κτησαμένου δόξαν κατ' ἄξιαν καὶ ἀληθῆ ὄσσην ὁ Οἰκονομίδης, εἶναι οὐ μόνον ἀνωφελὲς ἀλλ' ἴσως καὶ ἄτοπον νὰ σκορπίζη τις φήμην δάνειον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Βασίλειος Οἰκονομίδης γεννήθηκε ἀπὸ πατέρα ἱερέα στὴ Βυτίνα τὸ ἔτος 1814, ὅταν ἀκόμη ἡ Ἑλλάδα βρισκόταν ὑπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ, καὶ πέθανε στὴν Ἀθήνα τὴν 1η Ἰουλίου τοῦ 1894 χωρὶς νὰ ἀφήσει ἀπογόνους. Τὰ πρῶτα στοιχειώδη γράμματα διδάχθηκε στὴ γενέτειρά του καὶ κατόπιν, τὸ 1830 ἐπὶ Καποδίστρια, στὸ περίφημο Κεντρικὸ Σχολεῖο στὴν Αἴγινα. Κατὰ τὸ διάστημα 1833-1837 ἐφοίτησε στὸ Γυμνάσιο τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ μεγάλου διδασκάλου τοῦ Γένους Γεωργίου Γενναδίου. Μὲ διάταγμα τοῦ Ὄθωνα χορηγήθηκε ἀπὸ τὴ Γραμματεία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως⁵ στὸν Οἰκονομίδη, μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του καὶ κατόπιν συστάσεως τοῦ Γενναδίου, ὑποτροφία 1032 δραχμῶν ἐτησίως γιὰ νὰ σπουδάσει Φιλολογία καὶ Φιλοσοφία στὴ Γερμανία.

Τὸ ἔτος 1837 ὁ Οἰκονομίδης ἀναχωρεῖ γιὰ τὸ Μόναχο. Σὲ σημείωμά του μὲ ἡμερομηνία 14 Ἰουνίου 1837 (ἡμέρα Δευτέρα), τὸ ὁποῖο σώζεται στὸ ἀρχεῖο του, γράφει⁶:

Τὸ ταξίδι μου ἔκαμα διὰ τῶν Πατρῶν καὶ Τεργέστης, ὅπου ἔφθασα

4. Γ. Καλλισπέρης, *δ.π.*, σ. 5.

5. Π. Ζέπος, *δ.π.*, σ. 99.

6. Βλ. Π. Ζέπος, *δ.π.*, σ. 105.

τὴν 15 Ἰουλίου. Ἀφοῦ ἔκαμα τὴν κάθαρσιν εἰς τὴν Τεργέστην, ἔφθασα μετὰ ἔννεαήμερον ὁδοιπορίαν εἰς Μόναχον τὴν 27η Αὐγούστου 1837.

Τέτοιος ἦταν ὁ ζῆλος τοῦ νεαροῦ Οἰκονομίδη γιὰ τὴ γνώση.

Στὸ Μόναχο ὁ Οἰκονομίδης σπουδάζει ἐπὶ τρία περίπου ἔτη Φιλολογία καὶ Φιλοσοφία. Μετὰ τὴ λήψη τοῦ πτυχίου του ἀπὸ τὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Μονάχου, ὅπου ἀρίστευσε, ἀποφασίζει νὰ σπουδάσει καὶ νομικά. Κατὰ παράδοξο τρόπο ἡ ἀπόφασί του αὐτὴ ἐξοργίζει αὐτοὺς ποὺ τὸν στήριζαν οἰκονομικῶς στὴν Ἑλλάδα, ὅπως προκύπτει ἀπὸ σωζόμενο ἐπίσημο ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν ποὺ ἀπευθύνεται πρὸς τὸ Προξενεῖο τοῦ Μονάχου⁷, καὶ τὸ ὁποῖο περιέχει ἔντονη ἐπιτίμησι τοῦ Οἰκονομίδη γιὰ τὴν ἐπιλογή του αὐτὴ. Μὲ τὸ ἐν λόγω ἔγγραφο ἐντέλλεται ὁ Πρόξενος νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ὑπότροφο ὅτι πρέπει νὰ σπουδάσει Φιλολογία καὶ ὄχι Νομικά, ἀλλιῶς θὰ διακοπῇ ἡ ὑποτροφία του! Ὁ ἴδιος ὁμως ἀψηφᾷ τὶς ἀπειλὰς καὶ συνεχίζει τὶς σπουδὰς του στὰ Νομικά στὸ Μόναχο καὶ στὸ Βερολίνο. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1843 ὁ Οἰκονομίδης ἀναγορεύεται ἀριστοῦχος διδάκτωρ Νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου μὲ θέμα διδακτορικῆς διατριβῆς “De pupillari et quasipupillari substitutione”⁸. Μετὰ τὴν ἀνακήρυσξί του ὡς διδάκτωρ, κάτοχος πλέον δύο πτυχίων καὶ διδακτορικοῦ διπλώματος, ἐπιστρέφει εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μὲ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Οἰκονομίδη εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1843, ἀρχίζει ἡ λαμπρὴ ἀκαδημαϊκὴ του πορεία. Στὶς 26 Νοεμβρίου ὁ 29χρονος τότε νομικὸς διορίζεται Ὑφηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀρχίζει νὰ διδάσκει «Εἰσηγήσεις» καὶ «Κληρονομικὸ Δίκαιο». Σημειωτέον ὅτι μόλις τὸν Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου ἔτους εἶχε ἀποκτήσει τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν ἑλληνικὸ χαρακτηριστῆρα, ἀποβάλλοντας τὴν ξενόφωνη διδασκαλία, μὲ τὴν τοποθέτησι τοῦ Παύλου Καλλιγᾶ ἀντὶ τοῦ Emil Herzog στὴν ἔδρα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ τὴν ἀνάθεσι στὸν Π. Στροῦμπο ἀντὶ τοῦ Γοδ. Φέδερ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὰ ξένα πανεπιστήμια, καὶ ἰδίως στὰ γερμανικά, ἀπαραίτητο προσὸν γιὰ τὴν κατάληψη μιᾶς ἔδρας Νομικῆς Σχολῆς ἦταν νὰ ἔχει ὁ ὑποψήφιος ὡς ἐφόδιο πτυχίον Φιλολογίας. Στὴν Ἑλλάδα βεβαίως τοῦτο ἐθεωρεῖτο πολυτέλεια, ἀφοῦ οἱ συνθήκες δὲν βοήθησαν νὰ ἀναδειχθοῦν ἄνδρες μὲ τέτοια πολύπλευρη

7. Π. Ζέπος, ὁ.π., σ. 99.

8. K. Kotsowilis, *Die griechischen Studenten in München unter König Ludwig I. von Bayern*, München 1995, σ. 208· Θ. Χρήστου, «Βασίλειος Οἰκονομίδης», *ΙΘ΄ Πανελλήνιο Ἱστορικὸ Συνέδριο-Πρακτικά*, Ἀθήνα 1999, σ. 264.

πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Λαμπρή εξαίρεση όμως αποτέλεσε ὁ Οἰκονομίδης, φιλόλογος καὶ νομικός, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε ἔκτοτε νὰ συμβάλει ὄχι μόνον στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου καθεαυτὴν, ἀλλὰ καὶ στὸ γλωσσικὸ ὕφος μὲ τὸ ὁποῖο αὐτὴ θὰ διδασκόταν.

Τὸ ἔτος 1845, ὅποτε ἀπολύθηκε ὁ Παῦλος Καλλιγᾶς ἀπὸ τὴν ἔδρα τοῦ Τακτικοῦ Καθηγητῆ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, ὁ Οἰκονομίδης διορίζεται Ἑκτακτος Καθηγητὴς στὴν ἴδια ἔδρα, ὅπου καὶ διαπρέπει ὡς διδάσκαλος. Στὴ χρονικὴ αὐτὴ στιγμή τοποθετεῖται μᾶλλον ἢ σύνταξη ἑνὸς σωζόμενου σήμερα ἰδιόγραφου σημειώματός του, στὸ ὁποῖο ὁ νέος πανεπιστημιακὸς θέτει τοὺς κανόνες τῆς διδασκαλίας του:

- α. Θέλω ὑπαγορεύει τὰς στοιχειωδέστερας προτάσεις ἐκάστου ἀντικειμένου, τὰς ὁποίας ἀκολουθῶς θέλω ἀναπτύσσει διὰ στόματος. Τὸν τρόπον τοῦτον τῆς διδασκαλίας διὰ μακρᾶς πείρας καὶ ὡς διδασκόμενος καὶ ὡς διδάσκων εὔρον λίαν λυσιτελῆ, μάλιστα ἐν Ἑλλάδι, ὅπου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐλλείπουσιν ἐγχειρίδια, δυνάμενα ἐκ τοῦ προχείρου νὰ βοηθήσωσι τοὺς διδασκόμενους.
- β. Θέλω ἀναφέρει, ὅπου κρίνω ἀναγκαῖον, συγγράμματα Γάλλων ἢ Γερμανῶν συγγραφέων, εἴτε πρὸς πληροτέραν κύρωσιν εἴτε πρὸς ἀκριβετέραν μελέτην τοῦ διδασκόμενου θέματος. Κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἡ διδασκαλία ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ πρέπει νὰ εἶναι σύντομος καὶ περιληπτικὴ, διότι τὰ πολλὰ καὶ ὀγκώδη καταβαρύνουσι καὶ σκοτίζουν τὸν ἔτι ἀγύμναστον νοῦν τοῦ διδασκόμενου.

Ὁ Οἰκονομίδης ἀνήκει στοὺς πρώτους ἐρευνητὲς καὶ διδασκάλους τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος. Μαζὶ μὲ τὸν Καλλιγᾶ καὶ τὸν Παπαρρηγόπουλο σφραγίζουν τὴν ἱστορία τῆς ἐπιστήμης τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου τοῦ 19ου αἰῶνα. Τὸ ἔργο τους συνετέλεσε στὸν χαρακτηρισμὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ὡς ἐποχῆς «τῆς συστηματοποιήσεως καὶ τοῦ νομικισμοῦ»⁹, στὸν δρόμο δὲ πὺν χάραξαν αὐτοὶ βάδισαν ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι. Οἱ τρεῖς τους συμμετεῖχαν καὶ στὴν πρώτη συσταθεῖσα ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξη Ἀστικοῦ Κώδικα, στὴν ὁποία ὁ Οἰκονομίδης ἐργάσθηκε μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια*. Καὶ μὲ τοὺς δύο συναδέλφους του εἶχε κατὰ καιροὺς ἐπιστημονικὲς ἀψιμαχίες, οἱ ὑποσημειώσεις δὲ στὶς πρώτες ἐκδόσεις τῶν ἔργων τους ὑπῆρξαν τὸ πεδίο τῆς πολεμικῆς τους.

9. Π. Ζέπος, *Ἡ νεωτέρα ἐλληνικὴ ἐπιστῆμη τοῦ ἀστικοῦ δικαίου*, Ἀθήνα 1954, σ. 29.

* Γιὰ τὸ ἐν λόγῳ σχέδιο Ἀστικοῦ Κώδικα, τὸ ὁποῖο συντάχθηκε ὑπὸ τὴν ἐπίδραση κυρίως τοῦ Γαλλοῦ, βλ. Κ. Τριανταφυλλόπουλο, ΑΙΔ 4, 439 ἐπ.: Ἄνδρ. Γαζῆ, Γεν. Ἀρχεῖα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, τεύχ. Α', Ἀθήνα 1970, σ. 12· Ἄπ. Γεωργιάδης, Ἐμπράγατο Δίκαιο, τόμ. Ι, Ἀθήνα 1991, σ. 10, σημ. 13.

Κατὰ τὴν ἔρευνα καὶ διδασκαλία τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ὁ Οἰκονομίδης δὲν ἀρκέσθηκε νὰ μελετήσῃ τὰ συγγράμματα τῶν ἑρμηνευτῶν, ἀλλὰ ἐνέκυψε στὶς ἴδιες τὶς πηγές, προσπαθώντας νὰ φωτίσῃ τὰ κείμενα καὶ νὰ τὰ συμπληρώσῃ. Αὐτὴ τὴ μέθοδο ἐρεύνης προσπάθησε νὰ μεταδώσῃ καὶ στοὺς φοιτητές του, ὅταν, πολὺ ἀργότερα, Ἐπίτιμος Καθηγητὴς πλέον, προσπάθησε, μέσῳ τῆς φροντιστηριακῆς διδασκαλίας, νὰ διδάξῃ τὴν ἑρμηνεία τῶν Πανδεκτῶν ἀπὸ τὸ λατινικὸ τους πρότυπο.

Ὁ Οἰκονομίδης ἀπὸ τὴν θέση τοῦ Ἑκτακτοῦ Καθηγητῆ ἀναγνωρίζεται γρήγορα ὡς μεγάλος ἀστικολόγος καὶ οἱ ἐλπίδες του γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἔδρας τοῦ τακτικοῦ καθηγητῆ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ἐνισχύονται. Πολλοὶ καὶ ἰσχυροὶ ἦταν ὅμως οἱ «μνηστῆρες», ὅπως ἱστοροῦν οἱ γνωρίζοντες τὰ τεκταινόμενα στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν¹⁰, οἱ ὅποιοι ἀπέβλεπαν στὴν ἴδια ἔδρα, καὶ προσπάθησαν καὶ ἐπέτυχαν μὲ τὶς ἐνέργειές τους ὄχι μόνον νὰ μὴν προσφερθεῖ τελικὰ στὸν Οἰκονομίδην ἢ ἔδρα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναγκασθεῖ ὁ ἴδιος νὰ ἐκτραπεῖ ἀπὸ τὸν χώρον τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου. Τοῦτο τὸ κατόρθωσαν μὲ τὸ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ τοῦ προσφερθεῖ ἡ ἔδρα τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, στὴν ὁποία ὁ Στρογγυλὸς εἶχε ἀποτύχει, καὶ ἡ ὁποία ἀκόμη τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν εἶχε τὴ σημερινή της αἴγλη. Ἄν καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀστικολόγος ὁ Οἰκονομίδης, ἀποδέχεται τὴν θέση καὶ διορίζεται Ἐπίτιμος Καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας τὸ ἔτος 1847. Καὶ μετὰ ὅμως ἀπὸ τὴν κατάληψη τῆς ἔδρας τῆς Δικονομίας ὁ Οἰκονομίδης δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπιδιώκει νὰ ἐπιστρέψῃ στὴ διακρίση τῆς ἔδρας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου. Αὐτὸ προκύπτει μάλιστα ἀπὸ ἐπίσημο ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως πρὸς τὸ Βασιλεῖα, μὲ χρονολογία 12 Δεκεμβρίου 1853, μὲ τὸ ὁποῖο ἐζητεῖτο νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου μὲ τὸ Βασίλειον Οἰκονομίδην, νὰ ἀνατεθεῖ δὲ ἡ διδασκαλία τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας στὸ γαλλομαθῆ Κ. Πλατὺ. Στὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους σώζεται μάλιστα καὶ τὸ συνταχθὲν Βασιλικὸν Διάταγμα περὶ διορισμοῦ τῶν ἐν λόγῳ καθηγητῶν μὲ χρονολογία 19 Δεκεμβρίου 1853. Ὅμως τὸ διάταγμα αὐτὸ δὲν ὑπογράφηκε ποτὲ καὶ ἔτσι ὁ Οἰκονομίδης παρέμεινε μέχρι τὴν ἔξοδό του ἀπὸ τὴν ἀκαδημαϊκὴν ὑπηρεσίαν, τὸ 1874, Καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, τοῦ μαθήματος ποὺ διδακτικὰ καὶ συγγραφικὰ κυριολεκτικὰ ἐθεμελίωσε καὶ ἐλάμπρυνε. Κατὰ τὸ μεγαλύτερον διάστημα τῆς ἀκαδημαϊκῆς του σταδιοδρομίας ὁ Οἰκονομίδης κατεῖχε καὶ διοικητικὰς θέσεις στὸ Πανεπιστήμιον: Ἐχρημάτισε πέντε ἀκαδημαϊκὰ ἔτη Συγκλητικὸς (1858-1859, 1861-1863, 1865-1867), τρία ἀκαδημαϊκὰ ἔτη Κοσμήτωρ τῆς Νομικῆς Σχολῆς (1849-1850, 1857-1858, 1864-1865), Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1859-1860 καὶ Ἀντιπρύτανης τὸ 1860-1861.

10. Ν. Δημητρακόπουλος, ὁ.π., σσ. 418-419· Γ. Καλλισπέρης, ὁ.π., σ. 6.

Μετά τὴν ἀποχώρησή του ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ πανεπιστημιακὴ δράση, ὁ Οἰκονομίδης ἀφιερώνεται ἀποκλειστικὰ στὴ συστηματοποίηση τῆς μελέτης τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ ἀρχίζει τὸ μᾶλλον σπουδαιότερο μέρος τοῦ ἐπιστημονικοῦ του βίου μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ ἔργου *Στοιχεῖα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου*. Πρόκειται γιὰ κλασσικὸ σύγγραμμα τοῦ μεγαλύτερου νεοέλληνα νομικοῦ, ὅπως γράφει ὁ Ἀνδρέας Γαζῆς προλογίζοντας τὴν ἐπανεκδοση τοῦ συγγράμματος τὸ 1986, γιὰ τὸ ἐξοχώτερο προϊόν τῆς ἑλληνικῆς νομικῆς φιλολογίας, ὅπως διαπιστώνει ὁ Νικόλαος Δημητρακόπουλος¹¹. Τὸ σύγγραμμα αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ Βιβλίον Πρῶτον: *Γενικαὶ Ἀρχαί* (α' ἔκδ. 1877, β' ἔκδ. 1893), Βιβλίον Δεύτερον: *Ἐμπράγματα Δίκαια* (α' ἔκδ. 1877, β' ἔκδ. 1986) καὶ Βιβλίον Τρίτον: *Ἐνοχικαὶ Σχέσεις*, ἡμιτελές (α' ἔκδ. 1891, β' ἔκδ. 1925 μὲ προσθήκες Χρ. Πράτσια). Τὸ ἔργο αὐτὸ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μὲ τὰ ἀρτιότερα ἐγχειρίδια τῶν Γερμανῶν πανδεκτιστῶν τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνα, ἂν ὄχι μόνον μὲ τοὺς *Πανδέκτες* τοῦ Windscheid. Ὅταν ὁ τόμος τῶν *Γενικῶν Ἀρχῶν* περιῆλθε στὰ χέρια τοῦ Zimmermann, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς μεγάλους Γερμανοὺς ἀστικολόγους τοῦ 19ου αἰῶνα, αὐτὸς ἐξέφρασε σὲ Ἕλληνα σπουδαστὴ τὴν ἀπορία του, πῶς ἓνα ἔθνος νεοπαγὲς ὅπως τὸ ἑλληνικόν, ὅπου καὶ ἡ ἐπιστῆμη θὰ ἀνεμνε γινεῖς νὰ εὐρίσκεται σὲ ἐμβρυακὸ στάδιο, μπόρεσε νὰ παρουσιάσει ἓνα τόσο ἀριεπὲς ἔργο.

Μὲ τὸ σύγγραμμά του αὐτὸ ὁ Οἰκονομίδης εἰσάγει μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὴν ἐπιστῆμη τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου τὴ συνθετικὴ μέθοδο, ἐγκαταλείποντας τὴν χρησιμοποιούμενη ἀπὸ τὸν Καλλιγὰ καὶ τὸν Παπαρρηγόπουλο ἐπαγωγικὴ μέθοδο, ἡ ὁποία ἦταν ἀσφαλῶς ἀκατάλληλη γιὰ συστηματοποίηση καὶ διδασκαλία τοῦ δόγματος. Μία ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες δυσκολίες τῆς μεθόδου ποὺ ἐπέλεξε νὰ ἀκολουθήσει ἦταν καὶ ἡ ἀνάγκη δημιουργίας ὀρισμῶν. Οἱ Ρωμαῖοι νομικοὶ σπανιότατα ἔπραξαν κάτι τέτοιο, ὁ Καλλιγὰς ἐπίσης, παρακάμπτοντας κατὰ κανόνα τὸν σκόπελο μὲ εἰσαγωγικὲς ἀναλύσεις. Ἀλλὰ ὁ Οἰκονομίδης, μὲ τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴν ἐπιμέλειά του, ἐδημιούργησε ὀρισμούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι ὑπῆρξαν ὁμολογουμένως ἐπιτυχεῖς, δοκιμότεροι δὲ ἀπὸ ἐκείνους τοῦ Παπαρρηγόπουλου σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἔκφραση, τὴ συντομία καὶ τὴν περιεκτικότητά.

Πρὶν ἀπὸ κάθε ἐρμηνευτέο θεσμὸ ὁ Οἰκονομίδης ἐπέλεξε νὰ προτάξει σύντομη ὀρθολογικὴ κρίση, ἀπαλλαγμένη χρωματισμοῦ καὶ δύσληπτων φιλοσοφικῶν ἀξιωμάτων, εὐληπτὴ καὶ κατανοητὴ. Ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴ διάπλαση καὶ συστηματοποίηση, τὸ ἔργο του ὑπῆρξε πρωτοπόρο. Ἀποφεύγοντας τὴν ἀνευ ἐσωτερικῆς ἀλληλουχίας καὶ στενοῦ συνδέσμου ἀνάπτυξη τῶν κατ' ἰδίαν περιπτώσεων, τὴν ὀνομαζόμενη *Kasuistik*, ἀναζήτησε καὶ κατάφερε νὰ ἀνεύρει ἀπὸ τὴν περιπτωσιολογία τὰ γενικότερα χα-

11. Ὁ.π., σ. 422.

ρακτηριστικά, τὰ ὅποια ἀνάγουν τὰ εἰδικότερα θέματα καὶ τὶς περιπτώσεις σὲ ἔννοιες-ὀδηγούς. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν γλωσσογράφων ἐκεῖ στράφηκε ἄλλωστε ὁ ἀγώνας τῶν ἐπιφανέστερων ἐρμηνευτῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου. Πρῶτος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες ὁ Οἰκονομίδης ἀντιμετώπισε στὰ *Στοιχεῖα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου* πολλὰ ἀπὸ τὰ δυσχερέστερα ζητήματα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δικαίου, ὅπως εἶναι λ.χ. ὁ κανόνας τῆς μὴ ἀναδρομικότητας τῶν νόμων, διατυπώνοντας γενικὲς ἀρχές καὶ ἀποδεικνύοντας ὅτι τὸ ἔργο του εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπίπονης μελέτης, τέλειας μετουσίωσης τῆς ἐπιστημονικῆς ὕλης σὲ συγκεκριμένους δικαιοκῶνες καὶ βαθειᾶς κατανόησης τῶν θεσμῶν.

Μεγάλῃ ἀρετῇ τοῦ ἔργου τοῦ Οἰκονομίδη ἀποτελεῖ ἐξάλλου ἡ συσχέτιση τῶν ρωμαϊκῶν θεσμῶν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα λείψανα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δικαίου. Μέχρι τότε στὴν Ἑλλάδα ἐλάχιστη ἦταν ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου, τὴν ὅποια ὁμως ἐπιχείρησε ἐπιτυχῶς ἐν πολλοῖς ὁ ἴδιος, κατανοώντας τὴ σπουδαία σημασία τῆς μελέτης τοῦ τρισχιλιετοῦς ἐλληνικοῦ δικαίου. Μὲ ὕφος κλασσικὸ ἀποτύπωσε στὰ συγγράμματά του τὴ σφραγίδα τῆς πλούσιας προσωπικότητάς του, ἀνεπιδοκῶντας καὶ συγκρίνοντας τὸ σύγχρονο δίκαιο πρὸς τὰ ἀρχαῖα θέσιμα τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο δέ, ἔστω καὶ ἂν ἔλειπε ἀπὸ τὴν ἐρευνά του ὁ ἀπορριπτικὸς σύνδεσμος τοῦ ἀρχαίου κλασσικοῦ πρὸς τὸ νεότερο ἐλληνικὸ δίκαιο, ἔλειπε δηλαδὴ ἡ μελέτη καὶ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου¹².

Ἀκόμη καὶ σήμερα τὰ *Στοιχεῖα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου* διατηροῦν πλήρως τὴ δογματικὴ τους ἀξία, γιὰ ἐκείνον τοὐλάχιστον ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐπιστήμη, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἔχουν σημαντικὴ ἐρμηνευτικὴ ἀξία γιὰ τμήματα τοῦ δικαίου, ὅπως τὸ δίκαιο τῶν μεταγραφῶν καὶ ὑποθηκῶν, τῶν ὁποίων οἱ σχετικὲς διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα βασιζοῦνται σὲ προγενέστερους νόμους. Τὸ ὕφος εἶναι ἀκριβολόγο καὶ ἀπέριττο, τὸ περιεχόμενον πλήρες, οἱ παραπομπὲς στὶς ρωμαϊκὲς πηγὲς ἀκριβεῖς καὶ ἡ παρατιθέμενη ἐλληνικὴ καὶ ξένη φιλολογία ἠλεγμένη καὶ χωρὶς ὑπερβολές.

Συγγράφοντας ὁ Οἰκονομίδης, ἐπεδίωκε πρὸ πάντων νὰ δημιουργήσῃ γλώσσα ἐπιστημονικὴ καὶ ὄρους νομικούς. Ἡ προσπάθειά του δὲ αὐτὴ στέφθηκε μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία. Ἡ βαθειὰ γνώση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας παρεῖχε στὸν συγγραφέα τὴ δυνατότητα τῆς δημιουργίας ἐπιτυχῶν τεχνικῶν ὄρων καὶ τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῶν γνωστῶν ρωμαϊκῶν νομικῶν ὄρων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀξίζει νὰ θυμηθεῖ κανεὶς τὴ «δικαιοπραξία», τὴν «ἀναψηλάφηση», τὴν «εἰδοποιῖα», τὰ «προσωποπαγῆ» καὶ «πραγματοπαγῆ» δικαιώματα («δίκαια»), τὴν «πρωτότυπη» καὶ «παράγωγη κτήση», τὴ «συνάφεια»

12. Π. Ζέπος, «Βασίλειος Οἰκονομίδης», ὁ.π., σ. 102· ὁ ἴδιος, Ἡ νεωτέρα ἐλληνικὴ ἐπιστήμη, σ. 28.

κλπ.¹³. Τέλειος γνώστης τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ κάτοχος τῆς γλώσσας ὅσον οὐδείς, συστηματικὸς καὶ εὐμέθοδος, ἦταν ἀρμοδιότερος παντὸς ἄλλου συγχρόνου του γιὰ τὸ ἔργο αὐτό. Ἐγραφε δὲ ὁ ἴδιος¹⁴:

Ἡ περὶ τῆς ἀρχαιολογίας τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐνασχόλησις ἰδίᾳ μὲν ἐστὶ κυρίως τῶν φιλολόγων, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν θεραπευταὶ χρεωστοῦσιν αὐτοῖς, νομίζω, συνδρομὴν τινα, οἱ μὲν νομικοὶ νομικὴν, οἱ δὲ ἄλλοι ἄλλην, ἵνα οὕτως καὶ ἡ ζήτησις εὐρυτέρα ἐνεργῆται καὶ ἡ κατασκευὴ ἢ εὗρεσις ὄρων ἐπιστημονικῶν, ὧν πλεῖστον ὄσων ἐπιδεόμεθα, ἐπιτηδειότερα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ *Στοιχεῖα τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου* ἀλλὰ καὶ τοῦ πασίγνωστου *Ἐγχειριδίου τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας* καὶ τῶν λοιπῶν δικονομικῶν μελετημάτων ποὺ ἐκπόνησε, στὰ ὅποια δὲν θὰ ἀναφερθῶ, σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἐπιστῆμὴ τοῦ δικαίου ἀποτελοῦν οἱ μελέτες τοῦ Οἰκονομίδη *Περὶ τῆς σχέσεως τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν νομοθετικὴν*, (1876), *Περὶ τῶν παρὰ Ρωμαίους δικαιοπραξιῶν Nexum καὶ Mancipatio*, (1891) καὶ *Περὶ τῆς Εἰσαγγελίας ἐν τῷ Ἀττικῷ Δικαίῳ*, (1859). Δημοσίευσε ἐξάλλου πλῆθος γνωμοδοτήσεων καὶ μελετῶν στὸν νομικὸ τυπο, σημαντικότερες ἀπὸ τίς ὅποιες εἶναι οἱ μελέτες τοῦ *Περὶ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας καὶ Περὶ τῆς Vacuus possessio*¹⁵.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου, ὁ Οἰκονομίδης κληροδότησε στοὺς μεταγενεστέτους καὶ τὴν εὐαισθησία του γιὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἦθος. Οἱ γνωμοδοτήσεις τοῦ Οἰκονομίδη ἐκλείναν πάντοτε μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν «ταῦτα, ἐφ' ὅσον δὲν ἰσχύει ἕτερος νόμος, οὐ τὴν ὑπαρξίν ἀγνοῶ», διατύπωση ποὺ ἀπὸ μόνη τῆς φανερῶνει τὴ σεμνότητα τοῦ συγγραφέα. Πάντοτε ὑποστήριζε μὲ δύναμη τίς ἀπόψεις του, οὐδέποτε ὁμως ἀπέφυγε τὴ δημόσια αὐτοκριτικὴ, ὡσὰκις ἀντιλήφθηκε ὅτι ἔσφαλε, προικοδοτώντας τὸν ἑλληνικὸ νομικὸ πολιτισμὸ μὲ τὸ δικό του ὑπόδειγμα ὑψηλοῦ ἐπιστημονικοῦ ἠθους. Ἡ ἐπιστῆμὴ δὲν ὑπῆρξε γιὰ τὸν Οἰκονομίδη μέσο γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν οἰκονομικῶν ἢ ἐπαγγελματικῶν ἀναγκῶν καὶ φιλοδοξιῶν, ἀλλὰ αὐτοσκοπός. Οὐδέποτε ἀρνήθηκε τὴ γνώμη του σὲ ἐκείνους ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν πληρώσουν καὶ ποτὲ δὲν ἐξέδωσε γνωμοδότηση ὑποστηρίζοντας θέσεις ποὺ δὲν τὸν ἐπειθαν ἐπιστημονικῶς. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ γνωμοδοτήσεις του, προβαλλόμενες ἐνώπιον δικαστηρίου, «οἶονεὶ ἐπέχουσι τόπον νόμου, ἔστιν ὅτε μάλιστα καὶ ἐπικρατοῦσιν αὐτοῦ ὡς ἡ λογικὴ καὶ ἡ

13. Ν. Δημητρακόπουλος, *δ.π.*, σ. 423 καὶ ἐφ.

14. Πρυτανικὸς λόγος τοῦ ἔτους 1859-1860 «Περὶ τῆς Εἰσαγγελίας ἐν τῷ Ἀττικῷ Δικαίῳ», Ἀθῆναι 1859, σ. 162.

15. Ν. Δημητρακόπουλος, *δ.π.*, σ. 428.

ἀλήθεια», διαπίστωνε λίγο μετά τὸν θάνατο τοῦ Οἰκονομίδη ὁ Γεώργιος Καλλισπέρης¹⁶.

Ὁ Οἰκονομίδης δὲν ὑπῆρξε ρήτορας¹⁷. ἡ διδασκαλία του δὲν ἦταν συναρπαστική· καὶ ὁμως οἱ παραδόσεις του μετέδιδαν στοὺς νεαροὺς νομικοὺς τὸν τρόπο τοῦ νομικῶς σκέπτεσθαι, τὴν ἀγάπη γιὰ τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἔρευνα, ταυτόχρονα δὲ ἄριστο παράδειγμα εἰλικρινοῦς καὶ εὐσυνείδητης ἀφοσιώσεως στὴν ἐπιστήμη, πανεπιστημιακοῦ ἤθους καὶ ἐνάρετου βίου. Σὲ ἀχρονολόγητο σημείωμά του, τὸ ὁποῖο πάντως τοποθετεῖται στὴν περίοδο τῆς ὑψηγείας του, ἀναγράφει ὅσα εἶπε στοὺς φοιτητές του περὶ τοῦ μὴ ὑποχρεωτικοῦ τοῦ μαθήματος τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου καὶ προσθέτει: «Ἡ μεταξὺ ἡμῶν σχέσις εἶναι σχέσις φίλων, σχέσις ἐταίρων... θέλομεν ἀποτελέσει μὲ ἄλλας λέξεις σύλλογον ἐπιστημονικόν, σκοπὸν ἔχοντα τὴν μελέτην τῶν πηγῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου».

Σὲ ἄλλο σημείωμά του τῆς 16ης Ἰουνίου 1844, ὅπου ἀναγράφει τὸν καταληκτικὸν λόγον του στὶς *Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου*, τονίζει:

Διήλθομεν τὸ βαθὺ ἐναποταμίεσμα ρωμαϊκῆς μεγαουργίας ὡσεὶ περιηγηταὶ ἐπισπεύδοντες, ἐκ τῆς ἀπειροῦ πληθῆος τοῦ προκειμένου θησαυρίσματος, τὰ οὐσιωδέστερα καὶ μόνον διαλεγόμενοι... Εἶμαι ἐνδομύχως πεπεισμένος, ὅτι ὁ ἀσπίματος ἔθλος σας, ἡ ἐντονος προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια περὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ μαθήματος τῶν *Εἰσηγήσεων* κατέστησαν ὑμᾶς ἐντελῶς ἐγκρατεῖς τῶν ἀρχῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου... Εἶθε, ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου τῆς θεωρίας ἐνδιδαιτήματος καὶ καθεζόμενοι ἐπὶ τῆς ἐδρας τῆς πράξεως, εἴτε ὡς διαχειρισταὶ καὶ ἐφαρμοσταὶ τῶν νομῶν εἴτε ὡς συνήγοροι τῆς προσβαλλομένης δικαιοσύνης, νὰ γένητέ ποτε ἔργῳ καὶ λόγῳ δάσκαλοι καὶ ἐρμηνεῖς τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ἀποφθέγματος τοῦ Οὐλπιανού: *jus est ars boni et aequi*. Ναί, κύριοι, μόνη ἢ μετὰ τῆς ἠθικῆς ἠνωμένη δικαιομάθεια ἀναδείκνυσι τὸν ἀληθινὸν νομικὸν καὶ οὕτω πως πεπαιδευμένους ἀναμένει νὰ ἐναγκαλισθῆ ὑμᾶς ἡ φιλτάτη Πατρίς!

Ὁ Οἰκονομίδης ἦταν ἀπὸ ἀπόψεως ἠθους, φύσεως καὶ γνώσεων ὁ ἀρμοδιότερος ὄλων γιὰ νὰ ἐπιχειρήσει τὴν ἀναμόρφωση τῆς ἐλληνικῆς νομοθεσίας σὲ πολλὰ ἐπίπεδα. Δυστυχῶς ἡ ἐλληνικὴ Πολιτεία, ἡ ὁποία τὸν ἀδίκησε ἤδη κατὰ τὸ ξεκίνημα τῆς ἀκαδημαϊκῆς του πορείας, δὲν θέλησε νὰ τὸν ἀξιοποιήσει καταλλήλως. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος δὲν θέλησε νὰ συμβάλει στὸν «χλευασμὸ τῆς νομοθεσίας», ὅπως γράφει ὁ Νικόλαος Δημητρακόπουλος, μετέχοντας σὲ «ἀέναες ἐπιτροπές, ἀντιεπιτροπές καὶ ὑποεπιτροπές»

16. Ὁ.π., σ. 12.

17. Γ. Καλλισπέρης, δ.π., σ. 10.

για λόγους οικονομικούς ἢ δεχόμενος νὰ συμπράξει σὲ πρόχειρες καὶ ἐπιπόλαιες μεταρρυθμίσεις, ποὺ παραγνωρίζουν θεμελιώδεις ἀρχές τοῦ δικαίου πρὸς ἐξυπηρέτηση ταπεινῶν σκοπῶν. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια ζοῦσε σχεδὸν ξένος πρὸς τὸν περιβάλλοντα χῶρο, ἀφοσιωμένος πάντοτε στὶς σπουδές του καὶ στὶς ἐπιστημονικὲς του σκέψεις ὄχι μόνον στὸ σπουδαστήριό ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Πέθανε δὲ στὴν Ἀθήνα τὸ 1894 μᾶλλον λησμονημένος. Ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης ὅμως, ἀδέκαστος κριτῆς καὶ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὴν ὅποια ἐπιρροή τῶν πρώτων ἐντυπώσεων ἀπὸ τὴν ἀπώλειά του, τοῦ ἀφιέρωσε γρήγορα σπουδαῖες σελίδες, καταγράφοντάς τον ὡς ἕναν ἀπὸ τοὺς ἐπιφανέστερους ἐκπροσώπους της.

SUMMARY

APOSTOLOS S. GEORGIADIS: The jurist Vasilios Tryf. Oikonomidis

This paper deals with the life and work of V. T. Oikonomidis, a distinguished Greek jurist and scholar of the nineteenth century. As a Munich-educated jurist, Oikonomidis possessed a wide knowledge of roman law. The role he played as both an academic teacher and judge at the Greek Supreme Court is considered to have had wide implications for modern Greek jurisprudence.

Oikonomidis' contribution to the study of roman law and civil procedure law is discussed in the light of early modern academic and political life. Furthermore, the role of Oikonomidis in shaping teaching methods and modern Greek Law terminology in a time, when teaching at Athens University was still conducted in a foreign language, is described.

In this paper Oikonomidis' profound contribution to Greek jurisprudence is seen against the background to difficulties he encountered throughout his private and academic life.

